

Сучасні тенденції розвитку релігійного книговидання для дітей / М. Рожило // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2011. – Вип. 25. – С. 242–244.

УДК 655.5 (070)

Рожило М. А.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

(м. Луцьк)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО КНИГОВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ

Анотація

Проаналізовано сучасні тенденції релігійного книговидання в Україні. З'ясовано різні аспекти функціонування релігійної літератури: жанрово-тематичний, аудиторний, мовний.

Ключові слова: релігійна комунікація, релігійне книговидання, концептуальні засади, жанрово-тематичний аспект, морально-етична проблематика.

Постановка проблеми. Релігійна книга є важливим засобом поширення віри, богословського знання, основ моралі, етики, духовної культури. Також її можна розглядати в контексті релігійної комунікації (як один із феноменів специфічної структури людського існування — релігії). Водночас значення релігійної книги варто розглядати за межами лише церковної практики та богословської науки. Це неоціненне джерело для розуміння людини, світу, світу людини, існування людини у світі тощо.

Релігійна книга відіграє важливу роль у становленні дитини, у формуванні її свідомості, поглядів на світ, впливає на духовно-ціннісні орієнтири, а також на майбутній вибір дитиною свого життєвого шляху тощо. Тому з'ясування сучасних тенденцій розвитку релігійного книговидання для дітей є *актуальним* питанням в контексті релігійної комунікації.

Крім терміна «релігійна комунікація» існує поняття «релігійна інформація». Професор А. Бойко, аналізуючи релігію в мас-медіа України,

зазначає, що релігійна інформація — назва умовна, оскільки будь-які відомості стосовно релігії мають передусім світоглядний характер, а отже впливають на свідомість споживача цих відомостей, формуючи його думки, а іноді й змінюючи цінності, орієнтири [4, с. 33].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До початку 1990-х років вивчення релігійного книговидання було фрагментарним, необ'єктивним, часто тенденційним. В умовах незалежної Української держави видавнича діяльність церков та релігійних організацій, релігійні мас-медіа як складова загальноукраїнського книговидання та журналістики стали об'єктом наукового розгляду чималої кількості вчених, зокрема А. Бойко [4; 5], І. Крупського [7], І. Скленара [15], А. Юраша [16] та ін. Праці дослідників стосуються переважно всеукраїнських ЗМІ, а також аналізуються окремі аспекти функціонування регіональної періодики, і релігійної зокрема. Вивченню мовного аспекту богословських видань на Волині в історичному контексті присвячено працю історика В. Борщевича [6].

Дослідженню православної книги в Білорусі присвячено працю Т. Самойлюк [14]. Науковець розглядає православне книговидання на рівнях синхронії та діахронії; називає тематико-галузевий та видовий склад сучасної православної літератури (і розглядає в цьому контексті дитячу релігійну літературу). Важливим спостереженням авторки є зауваження про те, що в державному стандарті Білорусі релігійне видання за цільовим призначенням виділено в окремий вид, тоді як у діючому стандарті Росії такої позиції немає [14, с. 11]. Додамо, що у Державному стандарті України ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» інформації про релігійні видання також не фіксуємо.

Аналіз інформаційної ситуації на книжковому ринку України за 2008–2010 роки (дані «Літопису книг: державного бібліографічного покажчика України») [8] засвідчив функціональну, жанрово-тематичну та аудиторну різноманітність книг релігійної тематики.

Метою нашої розвідки є розглянути сучасні тенденції розвитку релігійного книговидання в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Релігійна книга розрахована не лише на читачів, що залучені до віри, але й на широку аудиторію, і зокрема дітей та батьків. Тематика передбачає охоплення різновікової категорії читачів. Автори, укладачі, редактори та видавці релігійних книг мають на меті реалізацію світоглядних, комунікативних, просвітницьких, пропагандистських, виховних, інформаційних, культурологічних та інших функцій.

Цікавою та корисною для українського книговидавця та українського читача є інформація, подана на сайті «Православная книга России: читателю, автору, издателю» [13]. У розділі «Книжные издательства» зібрано відомості про всі російські книжкові видавництва, про спеціалізовані православні видавництва, що випускають православну літературу, зафіксовано рейтинги видавництв тощо.

Ще один російський сайт «Библиотека православной литературы» [1] також не подає переліку власне дитячих релігійних книг, але окремим розділом об'єднує літературу для батьків – про сім'ю, шлюб, виховання дітей. Зокрема, дорослі читачі мають змогу прочитати про уроки послуху, морального виховання, про перехідний підлітковий вік у формі морально-етичної бесіди зі старшокласниками, про благоустрій сімейного життя та ін.

Натомість на офіційному веб-сайті Української Православної Церкви Київського Патріархату «Церква.info» [11] у розділі «Книги» розміщено анотації книг, виданих Видавничим відділом УПЦ КП. У цьому переліку фіксуємо видання Біблії, служебників, акафістників, агіографічної (житійної) літератури, молитовників, православних церковних календарів, псалтирів, часословів тощо. Видань релігійного змісту для дітей та молоді, на жаль, не виокремлено. Але, наприклад, молитовники чи оповідання про життя святих, орієнтовані як на дітей середнього та старшого шкільного віку, підлітків (для

самостійного читання), так і на дітей молодшого шкільного віку (для читання із батьками).

Каталог видань, рекомендованих до розповсюдження в церковній книжковій мережі, подано на офіційному сайті Української Православної Церкви [12]. Видавничий відділ УПЦ пропагує різноматичну та різножанрову літературу: агіографія, публіцистика, історична, богослужбова, катехизаторська література, проповіді тощо. А також окремими розділами – навчальна та дитяча література. Цільова аудиторія навчальних книг охоплює студентство духовних шкіл, богословських та музичних навчальних закладів. Потенційними читачами дитячої літератури (православних абеток, молитвословів) є діти молодшого та середнього шкільного віку. У цьому контексті варто згадати видання Євангелії для дітей «Дитяча Євангелія» (К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009. — 41 с.), яке вперше письмово благословили предстоятелі усіх найбільших традиційних християнських церков в Україні.

Дані «Літопису книг: державного бібліографічного покажчика України» за 2008–2010 роки засвідчують жанрово-тематичну різноманітність книг релігійної тематики, зокрема для дитячого читання. Фіксуємо наступні назви: молитовники для дітей, християнський поетичний буквар, християнська азбука, різдвяні легенди, біблійні історії (оповідання) для дітей та молоді, читанка з християнської етики.

Окремою групою варто назвати книги, орієнтовані на дітей, які навчаються у недільних школах: євангельські сюжети для учнів недільних шкіл, праці учнів художньої студії християнського клубу. Також можна виокремити духовно-релігійну літературу для сімейного читання: вірші та оповідання для дітей та батьків, біблійні уроки (заняття) для підлітків, уроки виховання для дітей середнього шкільного віку, книги для позакласного та сімейного читання, православний «лікувальник» для всієї сім'ї та ін.

Навчальна література із релігієзнавства (конспекти лекцій, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, посібники для школярів),

зафіксована в бібліографічному покажчику, також має свою чітко визначену читацьку аудиторію — учні шкіл, студенти, викладачі, науковці.

Мовний аспект розгляду релігійного книговидання в Україні засвідчує тенденцію до виходу у світ одного і того ж видання двома мовами – українською та російською: наприклад, «Біблія для тебе: ілюстровані біблійні історії для молоді» [2] та «Библия для тебя: библейские истории в картинках для подростков» [3], «Моя перша Біблія: біблійні історії на всі часи» [9] та «Моя первая Библия: вечные истории для детей» [10]. Таке дублювання розширює можливості охоплення потенційної аудиторії релігійної літератури. До того ж, географія видавництва книг представлена назвами обласних центрів та великих міст усієї України: наприклад, «Фенікс» (Київ), ОБФ «Східноєвропейська місія» (Донецьк), «Дон Боско» (Львів), «Мандрівець», «Лілея» (Тернопіль), МКФ «Християнське життя» (Луцьк), «Нова зоря» (Івано-Франківськ), «Смірна» (Черкаси) та ін.

Висновки. Важливість духовного чинника для формування ціннісних орієнтацій юного покоління засвідчена активним розвитком релігійного книговидання для дітей. Автори, укладачі, редактори та видавці надають великого значення жанрово-тематичній багатоманітності дитячої релігійної книги, а також враховують інтереси та запити юних читачів та їх батьків, звертають увагу на мовне оформлення видання.

Список використаних джерел

1. Библиотека православной литературы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : librarium.orthodoxy.ru
2. Біблія для тебе : ілюстр. біблійні історії для молоді / уклад. : С. Хейс, Л. Кемп. — Донецьк : ОБФ «Східноєвропейська місія», 2009. — 257 с.
3. Библия для тебя : библейские истории в картинках для подростков / сост. : С. Хейс, Л. Кемп. — Донецк : ОБФ «Восточноевропейская миссия», 2009. — 257 с.
4. Бойко А. А. Релігія в мас-медіа України : тексти лекцій / А. А. Бойко. — К., 2009. — 158 с.
5. Бойко А. А. Преса православної церкви в Україні 1900-1917 рр. Культура. Суспільство. Мораль : моногр. / А. А. Бойко. — Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2002. — 308 с.
6. Борщевич В. З історії видання богословської літератури українською мовою на Волині у 20-30-х роках ХХ ст. / В. Борщевич // Наукові записки. — Т. 2, Ч. 2 : Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. — Острог, 1999. — С. 309-312.

7. Крупський І. В. Українська релігійно-церковна журналістика і проблеми національного державотворення / І. В. Крупський // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. — Львів, 1999. — Вип. 6. — С. 395-399.
8. Літопис книг : Державний бібліографічний покажчик України / Національне науково-виробниче об'єднання «Книжкова палата України» / Відп. за вип. З. П. Богачук; бібліограф-укл. Л. А. Кириченко; ред. А. В. Косюк. — К. : Вид-во «Час», 2009. — № 1-16.
9. Моя перша Біблія : біблійні історії на всі часи : [для дітей мол. шк. віку] / за ред. Кетрін де Врайс; [пер. з англ. І. Багдасарян]. — Донецьк : ОБФ «Східноєвропейська місія», 2009. — 511 с.
10. Моя первая Библия : вечные истории для детей : [мл. шк. ввозраста] / за ред. Кетрін де Врайс; [пер. з англ. Т. Тютяевой]. — Донецьк : ОБФ «Восточноєвропейская мисия», 2009. — 511 с.
11. Офіційний веб-сайт Української Православної Церкви Київського Патріархату «Церква.info» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.cerkva.info/uk/knygy.html>
12. Офіційний сайт Української Православної Церкви [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.orthodoxbook.org.ua/katalog_recens_rus.html
13. Православная книга России : читателю, автору, издателю [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://pravkniga.ru/publics.html>
14. Самойлюк Т. А. Православная книга в Беларуси / Т. А. Самойлюк. — Мн. : Православное Братство в честь Святого Архистратига Михаила в г. Минске, 2005. — 127 с.
15. Скленар І. Сучасна церковна преса в Україні: головна проблематика / І. Скленар // Вісник Львівського університету. Сер. Журналістика. — Львів, 2003. — Вип. 23. — С. 257-269.
16. Юраш А. В. Тенденції становлення модерної релігійної преси: нова якість чи рецидив тоталітарного мислення? / А. В. Юраш // Вісник Львівського ун-ту. Сер. Журналістика. — Львів : Світ, 1993. — Вип. 18. — С. 22-31.

Summary

Rozhylo M.A. Modern Progress of Edition of Religious Books Trends are for Children.

The modern tendencies of religious edition of books are analysed in Ukraine. The different aspects of functioning of religious literature are found out: genre-thematic, audience, linguistic.

Keywords: religious communication, religious edition of books, conceptions, genre-thematic aspect, moral-ethics problems.